Otázka: Právní řád České republiky

Předmět: Společenské vědy, Právo

Přidal(a): Johana Drahná

Vznik a vývoj české státnosti

- osídlení již od nejstaršího paleolitu
- 5. stol. př. n. l.– Keltové – Bójové
- 5. stol. n. l.– stěhování národů
- 6. stol. – příchod Slovanů
- 7. stol.– Sámova říše
- 9. a 10. stol.– počátek Velkomoravské říše
- 995 – Přemyslovský stát – sjednocení
- 1212 – zlatá bula sicilská – koruna krále je dědičná
- 1526 – nástup Habsburků
- 1. světová válka – protirakouský odboj Maffie, Československá národní rada
- 28. října 1918 – samostatný stát
- 29. září 1938 – konference mocností v Mnichově
- 1946 – vítězství komunistů ve volbách
- 1948 – komunisté k moci
- 21. 8. 1968 – normalizace
- 17. listopad 1989 – sametová revoluce
- 1. leden 1993 – vznik ČR

Ústavní vývoj

- 1500 – Vladislavské zemské zřízení
- 1627 – obnovení zemského zřízení – dědičná moc Habsburků
- 1848 – revoluční rok (proti feudálům a absolutistickému vládnutí) → revoluce poražena –

Rakouská monarchie – absolutismus
- 1867 – prosincová ústava → rakouskouherské vyrovnání (dualismus) konstituční monarchie
- 1918 – rozpad Rakousko-Uherska Národní výbor – příprava na vznik Československa
- 28.10.1918 – vyhlášení ČS recepční norma – právní dohody jako v Rakousku Uhersku platí na území ČSR do doby, než budou mít vlastní
- 13.11.1918 – přijata prozatímní ústava
- 29.2.1920 – Ústava Československé republiky → 9.5.1948 novelizována (po skon. 2.)
- 11.7.1960 – Socialistická ústava
- 1968 – ústavní zákon o federaci
- 1989- pád komunismu
- 1.1.1993 – rozpad ČSR

LISTINA LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD

- součást ústavního pořádku České republiky

Obecná ustanovení

- lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti a právech
- základní práva a svobody jsou nezadatelné, nepromlčitelné a nezrušitelné
- každý může činit, co není zákonem zakázáno a nesmí být nucen
- činit co zákon neukládá základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, víry …
- meze mohou být upraveny pouze zákonem
- nikomu nesmí být způsobena újma na právech

Základní lidská práva a svobody

- právní způsobilost, právo na život, osobní svoboda, právo na zachování lidské důstojnosti, svoboda myšlení, ochrana listovného tajemství, svoboda projevu náboženství a víry

- politická práva: svoboda projevu, petiční právo, shromažďovací právo, právo podílet se na veřejné správě, právo na odpor

Právo národnostních a etnických menšin

- příslušnost k národnosti či etnické menšině nesmí být nikomu na újmu, občanům tvořících menšiny se zaručuje všestranný rozvoj

Hospodářská, sociální a kulturní práva

- svobodná volba povolání, právo na práci, právo na spravedlivou odměnu za práci, právo na ochranu zdraví, právo na vzdělání, právo na přístup ke kulturnímu bohatství, ochrana rodičovství

Právo na soudní a jinou právní ochranu

- právo na zákonného zástupce, není trestného činu mimo zákon, není trestu mimo zákon, presumpce neviny

Ústava

- skládá se: preambule, 8 hlav, 113 článků
- základní ustanovení
- moc zákonodárná, výkonná, soudní; Nejvyšší kontrolní úřad, Česká národní banka
- územní samospráva
- přechodná i závěrečná ustanovení
- součástí i Listina základních práv a svobod
- Symboly – velký a malý znak, státní barvy, státní vlajka, vlajka prezidenta republiky, státní pečeť, státní hymna
- právní akt nejvyšší právní síly, upravující principy určitého státu, organizaci veřejné moci,

územní samosprávu a základní práva a svobodu občanů
- nejvyšší zákon v každém státě
- má nejvyšší právní sílu → zákony nesmí být v rozporu s ústavou
- dodává suverenitu státu
- a1) psaná: dokument, který má speciální uzákonění (většina států např. ČR, USA)
- b1) nepsaná: vychází ze zvyků a tradic (př. u různých kmenů, které fungují jako stát, vyvinula se takto i ústava VB)
- a2) flexibilní (pružná): může se pomocí prostého zákona změnit či doplnit
- b2) rigidní (tuhá, neměnná): změna vyžaduje ústavní zákon, tj. souhlas ústavní většiny členů parlamentu, příp. Referendum

Preambule

- vyjádření věrnosti občanů k tradicím a odhodlanost chránit, budovat a rozvíjet ČR
- ochrana lidské důstojnosti, svobod a rovnoprávnosti, úcta k lidským právům

ÚSTAVA ČR

- součástí Ústavního pořádku společně s Listinou základních lidských práv a svobod
- přijata Českou národní radou: 16. prosince 1992
- účinnost: 1. ledna 1993
- obsahuje preambuli (úvodní prohlášení)
- složena z 8 hlav, které tvoří 113 článků

Vznik ČR

Historie ústavy:

- a) 1848 -1918: Habsburská monarchie: Ústava, která stanovuje, že císař je nejvyšší orgán
- b) 1918 – 1920: Československá prozatímní ústava byla schválena ihned po vzniku ČSR (tři nejvyšší orgány: Národní shromáždění, prezident republiky a vláda)

- c) 1920: Ústava samostatného ČSR
- d) 1948- 1960: Ústava lidově-demokratická- rozdělení na národ český a slovenský
- e) 1960- 1989: Ústava ČSSR
- f) v r. 1968: přidán zákon o federaci
- g) 1989: Menší úpravy v prospěch komunismu (obcházení Lidských práv a svobod)
    - listopad 1989 počátek pádu komunistického režimu
    - z ústavy odstraněna vedoucí úloha strany KSČ 1990 – Československá federativní republika
- h) od r. 1993: v rámci samostatné ČR

Ústava ČR

ústavní zákon č. 1/1993

- **Hlava I – Základní ustanovení-**článek 3 – Základní listina práv a svobod jako součást ústavního pořádku
- **ČR je svrchovaný, jednotný a nezávislý demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana**
    - státní moci na moc zákonodárnou,
    - výkonnou
    - soudní
    - vymezuje jakým způsobem se mění ústava – ústavními zákony
    - mezinárodní smlouvy nadřazené zákonům ČR
    - hranice státu, hlavní město, státní symboly (velký a malý státní znak, trikolóra, vlajka, standarta, stát. pečeť, hymna)

Hlava II – Legislativa (zákonodárná moc)

- zákonodárnou moc má Parlament:

Horní komora – Senát

- ústavní pojistka

- 81 členů nad 40 let
- volba většinovým způsobem (nejčastěji dvoukolovým) po třetinách každé 2 roky, nemůže být rozpuštěn

Dolní komora

- Poslanecká sněmovna parlamentu ČR – významnější
- 200 členů nad 21 let voleni 1x za 4 roky poměrnou volbou
- PS vyjadřuje důvěru vládě a schvaluje rozpočet ->musí být přítomna alespoň 1/3 poslanců
- aktivní volební právo (smět volit) x pasivní volební právo (smět být zvolen)
- **politické kluby** – sdružení poslanců z jedné strany (min. 5 členů)
- **výbory** – sdružení poslanců z různých stran podle odbornosti (kultura, školství, zdravotnictví)

Poslanecká imunita

- = imunita poslanců a senátorů: nesmí být trestně stíhán, pokud ho jejich orgán nezbaví imunity

Hlava III Exekutiva (výkonná moc)

- = pojednává o pravomocech prezidenta, hlavy státu

Prezident-nad 40 let

- státní občanství s trvalým pobytem v ČR
- trestně bezúhonný, má imunitu (žalován pouze za vlastizradu)
- je volen PS a Senátem funkční období na 5 let max. 2x za sebou

Volba prezidenta:

- Od roku 2013- přímá volba prezidenta
- zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů
- nezíská-li žádný z kandidátů nadpoloviční většinu hlasů, koná se do čtrnácti dnů druhé kolo -volby do druhého kola postupují dva kandidáti, kteří získali nejvyšší počet hlasů
- zvolen je ten kandidát, který získal ve druhém kole nadpoloviční většinu hlasů
- pravomoci: jmenuje a odvolává předsedu vlády
- svolává a rozpouští PS
- jmenuje ústavní soudce
- zmírňuje tresty
- podepisuje zákony (právo veta)
- reprezentuje stát navenek
- vrchní velitel ozbrojených sil

Vláda

- vrcholný orgán výkonné moci
- premiér, místopředsedy a ministry
- v čele premiér – tradičně pochází z nejsilnější strany
- sestaví si vládu(jmenuje prezident) – vláda předstupuje před PS, schválí (alespoň 101 hlasů)
- místopředsedy, jejichž počet si volí sama
- jmenuje i odvolává prezident
- sídlo: Praha – Strakova akademie
- Většina ministrů má vlastní resort (např. finance, obrana, doprava)
- Vydává nařízení, což jsou podzákonné právní normy, takže se musí řídit zákony i ústavou.

Právní normy

- všeobecně závazná pravidla chování, dodržování je vynutitelné státní mocí, jsou v písemné formě

- jejich tvorba – legislativa (lex – zákon)
- Postih za porušení právní normy – sankce.
- Soubor právních norem =právní předpis

Hlava IV Soudní moc

- vykonávají jménem republiky nezávislé soudy
- soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí
- jmenováni prezidentem
- ústavní soudci (15) ve funkci na 10 let
- schváleni Senátem
- jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat
- funkce soudce není slučitelná s funkcí prezidenta republiky, člena Parlamentu ani s jakoukoli funkcí ve veřejné správě

dva stupně: u soudu první instance a u odvolacích soudů

Ústavní soudy (Brno) – ochrana ústavnosti

- lidských práv
- souladu v právu
- výklad právních norem
- 15 soudců jmenovaných prezidentem na 10 let

Nejvyšší soud České republiky

- Vrchní soud – Praha a Olomouc
- Krajský soud
- Okresní soud
    - soudce musí být nezávislý a nestranný
    - nesmí porušovat zákon
    - bezúhonný občan
    - velké právní vzdělání

Státní zastupitelství = je soustava úřadů

- včele stojí **státní zástupci**
- úkolem je chránit veřejný zájem – tedy zájem občanů
- Dozorují – nad policejním vyšetřováním
- podávají a vedou veřejnou žalobu
- vytváří obhajoby pro občany
- navrhují soudci výši trestu

Hlava V- Nejvyšší kontrolní úřad

- = nezávislý orgán, vykonává kontrolu hospodaření se státním majetkem a penězi
- kontroluje hospodaření s majetkem státu
- Dohlíží na plnění státního rozpočtu
- Prezidenta a viceprezidenta NKÚ jmenuje prezident republiky.

Hlava VI- Česká národní banka

- pečuje o stabilitu měny
- ČNB je ústřední (centrální) bankou České republiky
- orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem a orgánem příslušným k řešení krize na finančním trhu.
- je zřízena Ústavou České republiky a svou činnost vyvíjí v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb.
- Je právnickou osobou veřejného práva se sídlem v Praze
- ČNB vykonává svoji činnost prostřednictvím ústředí v Praze a mimopražských pracovišť v Ústí nad Labem, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Brně a Ostravě
- do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona

Hlava VII- Územní samospráva

Hlava VIII- Přechodné a závěrečné ustanovení